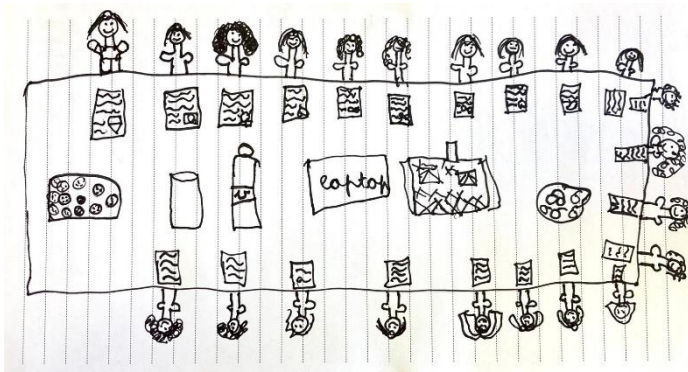

Heltai János Imre A Széles út és az egyetem

Heltai János Imre vagyok, nyelvész. Egy nyelvészt minden érdekelhet, amiben ott van a beszélt nyelv, és hát minden emberi kapcsolatban és cselekvésben ott van. Minden nyelvészet, ami egy nyelvészt érdekel, mondhatjuk félig tréfálva. Ezt nem én találtam ki, hanem egy neves amerikai professzor, bizonyos Mary Bucholtz mondta ezt egy Budapesten megrendezett konferencián (22. Élőnyelvi Konferencia, 2023. szeptember 6–8.). Nagy megkönnyebbülés volt ez számomra, mert már kezdtem aggódni, hogy igazából nem is vagyok nyelvész. Hiszen amit munkatársaimmal közösen csinálunk, például e folyóirat hasábjain is, első látásra, vagy sokak szerint nem is nyelvészet. Mary Bucholtz megerősített abban, hogy de igen, az.

Engem ez érdekel tehát: milyen körülmények között, hogyan beszélnek egymással az emberek, és annak milyen következményei vannak. Ezért kezdtem Tiszavasváriban is dolgozni. Ezért jöttem először 2016-ban egyetemistákkal a Magiszter Általános Iskolába, és ezért töltöttem itt azóta, egyszer összeadtam, több száz napot. Ezért csináltuk Kerekesné Lévai Erikával, tanárokkal, szülőkkel és roma gyerekekkel korábbi, a Széles úti roma közösséghez és a Magiszter iskolához kapcsolódó programjainkat. Célunk nem csak a megfigyelés volt, hanem az is, hogy változásokat érzünk el; a nehézségekről is beszélve, de a nehezebb helyzetben lévőkre mindig figyelve hozzájáruljunk ahhoz, hogy minél többen kezükbe tudják venni életük alakítását, megkapják az ehhez szükséges lehetőségeket. Ezért indítottunk olyan nyelvi programot az iskolában, ami a romani (cigány) nyelvet is bevonja a tanulásba, és ami sikeresebbé, magabiztosabbá tette és teheti a Magiszterbe járó diákokat (és minden hozzájuk hasonló fiatal).

Ezt a folyóirat-szerkesztőséget azért hoztuk létre, ebbe a munkába azért kezdtünk bele, hogy az iskolai program jó hatásait az iskolán kívüli világba is eljuttassuk. Szeretnénk megmutatni, hogy a romani nyelv és a roma hagyományok a magyarok kincse; a “magyarokat” úgy értem itt, hogy romáké és nem romáké, és mindenkié, aki Magyarországon él vagy máshol él, de ide (is) tartozónak tartja magát, vagy csak érdeklő, hogy mi van itt. Ezer szálon kapcsolódunk egymáshoz és támogathatjuk egymást. Úgy gondolom, meg kell vizsgálnunk, mit rontottunk el, hogy erre az állapotról még csak vágyakozhatunk, de nem feltétlen élvezhetjük.

Nem szeretném sem a nem roma magyarok, sem a roma polgártársak szemére hányni, hogy ilyenek vagy olyanok, és ez az oka ennek vagy amannak. Kevesen vannak olyanok, akik nyíltan felvállalnak olyan rasszista gondolatokat, hogy például a romák kevésbé értékes, tehetséges stb. emberek. Az ilyen gondolatokat a többség elítéli. Szintén Bucholtz-tól tanultam, hogy mások megkülönböztetése a bőrszín vagy más testi jellemzők miatt elsősorban nem egyéni érzés vagy szándék. Inkább olyan közös érzület, hozzáállás a mindennapokhoz, ami számunkra, magunkat ez ügyben jószándékúnak gondoló nem roma polgárok számára rendszerint észrevétlen marad. Mikor elgondolom, hogy juthatna el valaki a Széles útról mondjuk az egyetemig, és miért jutnak el ilyen helyekre ma oly kevesen oda, akkor könnyű azt mondani magamnak: hát ilyenek körülmények, ilyen a történelem, nem rajtam múlik, én nem nézem le őket, emberszámba veszek mindenkit, jó szándékú vagyok. A munka, amit Tiszavasváriban végzek, arra tanított, hogy ezt gondolni nem elég, mert ettől még az a bizonyos kisgyerek nem jut el az egyetemig.

Hivatkozás

Bucholtz, Mary. 2019. The public life of white affects. *Journal of Sociolinguistics* 23(5). 485–504.